יתרו ב

א. אין דער היינטיקער סדרה[1] ווערט דערציילט, אז ווען יתרו האָט געזען ווי משה רבינו זיצט „לשפוט את העם . . מן הבקר עד הערב", האָט ער צו אים געטענה'ט — „מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב . . נבול תבול גם אתה גם העם גו"; און ער האָט אים געגעבן די עצה „ואתה תחזה גו"[2], אז משה זאָל אויס־קלייבן שרי אלפים וגו' וואָס וועלן משפט'ן „בכל עת" און בלויז „הדבר הגדול יביאו אליך", און דורך אזא הנהגה, איז — „ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום".

איז ידוע די תמי' אין דעם*[2]: ווי קומט עס, אז משה רבינו, רעיא מהימנא של ישראל, האָט אַליין ניט חושש געווען אז זיין אופן הנהגה קען דערפירן צו „נבול תבול גו' העם גו"", און עס איז אים ניט איינגעפאַלן די עצה הכי פשוטה צו ממנה זיין שופטים וואָס זאָלן ארויס־העלפן „לשפוט את העם" — און דוקא יתרו כהן מדין, וואָס איז געקומען אויף א קורצן זמן, האָט דאָס פאַרשטאַנען און אויסגעפירט?

[עס איז דאָ א מאמר העולם ועמא דבר[3]: „א גאַסט פאַר א ווייל, זעט אויף א מייל" (און דוקא איינער וואָס איז דאָ אויפן ארט קען אמאל פאַרזען אפילו אן איינפאַכע זאַך) — איז אבער ח"ו צו זאָגן ווען משה רבינו, וועמען דער אויבערשטער אַליין האָט אויסגעקליבן אלס רועה ישראל מרגע הוולדו[4] — און ער איז שוין געווען דער רועה נאמן פון אידן בפועל א משך זמן[5] — אז ער האָט דאָס ניט געוואוסט ביז יתרו איז געקומען און אים מעורר געווען וועגן דעם].

איז דערפון גופא פאַרשטאַנדיק, אז ביי משה'ן איז אויסגעקומען — און מצד מדריגת משה איז עס אזוי באמת — אז ער אַליין קען (און נאָכמער — ער אַליין דאַרף) זיך פאַרנעמען מיט משפט'ן דעם עם[6], סיי „דבר הגדול" און סיי „דבר הקטן", און פונדעסטוועגן וועט דאָס ניט שאַטן, ניט אים און ניט די בני ישראל, ביז אז „ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום".

א הוכחה נוספת אויף דעם — אז משה'ס הנהגה „לשפוט את העם . . מן הבקר עד הערב" איז א דרך אמיתי ע"פ תורה (ובמילא, וועט עס געווינס פאַר־היטן דעם „נבול תבול גו") — קען מען ארויסלערנען פון דעם מאמר חז"ל[7] אז דער נאָמען „יתר" (אדער — „יתרו"[8])

1) יח, יג ואילך.
2) שם, כא ואילך.
*2) ראה עקידה, אברבנאל, ש"ך עה"ת ועוד כאן.
3) ראה ברכות מה, א. סוגיית ב"ק (צב, א ושם).
4) ראה דחז"ל עה"פ (שמות ג, א) ומשה הי' רועה — שמו"ר פ"א, יח. שם, כא־כב. כד.
5) להעיר משמות ב, יא: ויגדל גו' ויצא אל אחיו גו'. וראה הדיעות בשמו"ר (שם, כז. ש"נ) בן כמה שנים הי' או.
6) ראה פרש"י דברים (א, ט. מספרי שם. וראה דב"ר פ"א, י־יא): אפשר שלא הי' משה יכול לדון את ישראל בר'.
7) פרש"י ריש פרשתנו. ממכילתא שם. שמו"ר (פכ"ז, ח). תנחומא פרשתנו ד. ספרי ופרש"י בהעלותך י, כט. ועוד.
8) כ"ה בספרי ושמו"ר שם. פרש"י בהעלותך שם*.

ואולי יש לתוון, שמקודם נקרא „יתר" (ע"ש

*) בכמה דפוסים לפנינו איתא „יתר" (וכן גריס

איז „על שם שיתר פרשה אחת בתורה ואתה תחזה".

פון דעם וואס חז"ל זיינען דא מדייק „שיתר פרשה אחת בתורה" — ניט אז ער האט זוכה געווען אז די פרשה „נאמרה (אדער „נכתבה") על ידו" (ווי דער לשון וואס מ'געפינט[9] בנוגע אנדערע פרשיות אין תורה) — איז פארשטאנדיק, אז ניט נאר איז דורך יתרו נתגלה געווארן די פרשה פון „ואתה תחזה", נאר נאכמער: יתרו האט אויפגעטאן כביכול א יתרון (והוספה) אין תורה — דורך אים איז אין תורה צוגעקומען די פרשה פון „ואתה תחזה" (וואס אין תורה מצד עצמה איז זי פריער ניט געווען)[10].

ובמילא איז מובן, אז איידער יתרו האט אויפגעטאן אז אין תורה זאל צוקומען אט די פרשה, איז מצד תורת אמת גופא ניט געווען דער סדר הנהגה פון „ואתה תחזה", נאר אז משה אליין דארף משפט'ן דעם עם בכל דבר[11]. און דאס איז דער טעם וואס משה רבינו — וואס כל ענינו איז תורה — האט זיך אזוי גע־פירט דאמאלסט.

עפ"ז בלייבט אבער ניט פארשטאנדיק לאידך גיסא: וויבאלד אז אויך דורך הנהגת משה איז „ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום" — טאפון וואנען איז נתחדש געווארן אן ארט אויף דעם חשש פון יתרו, אז הנהגת משה קען דערפירן צו „נבול תבול גו" און אז ס'איז „כבד ממך הדבר"[11]?

ב. אט דער ענין בשייכות צו טענת יתרו — נאך (די לוחות שניות פון) יום הכיפורים[12] — אז משה רבינו האט אפגעשאצט (זיך און) די אידן ניט ווי דאס קומט אויס מצד טענת יתרו, כנ"ל, אז זיי קענען און דארפן גע'משפט ווערן פון אים אליין און לערנען פון אים אליין נאר „חוקי האלקים ואת תורותיו"[13] און משפט פון דבר הגדול —

איז ענלעך צו דעם וואס מ'געפינט פריער — גלייך נאך די עשרת הדברות (לוחות הראשונות), אין שייכות צו דעם וואס אידן האבן גע'טענה'ט אז זיי קענען ניט אויסהאלטן הערן נאך „קול ה' אלקינו עוד"[14] און האבן געבעטן ביי משה'ן „ואת תדבר אלינו"[15] — אז משה האט גע'טענה'ט (ווי רש"י איז מפרש), אז („ואת" — לשון נקבה — מיינט)

העתיד — ראה רע"ב, לבוש האורה, דברי דוד ועוד לפרש"י ריש פרשתנו), ולאחרי עצתו בפועל כו', הוסיפו לו אות וא"ו, ע"ש (הר"ת של) הפרשה „ואתה תחזה".

9) ספרי ופרש"י בהעלותך ט, ז (ח). פינחס כז, ה. ב"ב קיט, א. סנהדרין ח, א.

10) בספרי (שבהערה 7) „והלא אף בידי משה היו מסיני . . ולמה נתעלם מעיני משה . . כדי שיתלה הדבר ביתרו" — אבל מזה שבנד"ז נקט הלשון „שיתר פרשה כו'" משמע שבפרשתנו הי' ענין של יתרון בתורה, כבפנים. וראה לקמן הערה 50.

וראה בארוכה — ע"ד החסידות — אוה"ת ריש פרשתנו, ד"ה ויאמר משה תש"ט פ"ז — שיתרו פעל בתורה הענין דיתרון האור שבא מן החשך דוקא, וזהו"ע שיתר פרשה כו'.

11) להעיר מהפס"ד: לעולם יהי דין אלף מנה גם ברבעה"ת (הדר זקנים. וראה גם דעת זקנים) וריב"א ריש פרשתנו). אבל בדפוסים הראשונים ורוב כת"י רש"י, וכן בכו"כ מפרשי רש"י (רע"ב, ראם, דברי דוד ריש פרשתנו) הגירסא — „יתרו".

ודין פרוטה אחת שווין בעיניך לכל דבר (רמב"ם הל' סנה' פ"כ ה"י).

*11) פרשתנו שם, יח.

12) מכילתא ופרש"י פרשתנו שם, יג (ומשם מוכח, שכ"ה גם למ"ד יתרו קודם מ"ת בא — ראה בארוכה ראם ועוד שם. אבל בבעה"ת שם (ועוד) ס"ל שה"י לפני מ"ת. ואכ"מ).

13) פרשתנו שם, טז.

14) ואתחנן ה, כב. וראה פרשתנו כ, טז וברמב"ן שם (טו).

15) שם, כד.

„התשתם את כוחי כנקבה שנצטערתי עליכם ורפיתם את ידי . . וכי לא הי׳ יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני״.

דאָס הייסט: לויט ווי משה האָט אָפגעשאָצט אידן, האָבן זיי געדאַרפט וועלן און זיי זיינען געווען ביכולת צו לערנען תורה „מפי הגבורה״, אָבער דער אויבערשטער האָט אָנגענומען די טענה פון אידן — „היטיבו כל אשר דברו״[16] [ע״ד ווי דאָ, אַז דער אויבערשטער[17] האָט מסכים געווען צו עצת יתרו, ביז אַז דאָס איז געווארן אַ פרשה אין תורה].

איז אויך דאָ שווער צו פאַרשטיין: דער חילוק צווישן דער מדריגה פון אידן ווי משה האָט משער געווען (אַז זיי קענען לערנען מפי הגבורה) און דער דרגא פון זייער מצב בפועל (אַז זיי דאַרפן לערנען פון משה), איז דאָך מן הקצה אל הקצה

[ווי פאַרשטאַנדיק פון דעם, וואָס די ידיעה וועגן זייער מצב האָט ביי משה׳ן פועל געווען „התשתם את כוחי כנקבה״]

— ווי איז שייך צו זאָגן, אַז משה רבינו, דער רועה ומפרנס פון כלל ישראל, האָט כאילו ניט מכוון געווען (און — עד כדי כך) אין דער אָפשאַצונג פון צאָל מרעיתו?

ג. איינער פון די ביאורים וואָס מען קען זאָגן אין דעם:

עס איז ניט דער פשט, אַז משה רבינו האָט זיך טועה געווען ח״ו אין אָפשאַצן דעם מצב פון אידן, נאָר די כוונה אין דעם איז — בשעת משה רבינו קוקט אויף אידן (בשעת זיי שטייען צוזאַמען מיט משה׳ן[18]), זיינען זיי טאַקע באמת אין אַ (העכערן) מעמד ומצב באופן אַז זיי קענען דאָן לערנען און מקבל זיין תורה מפי הגבורה, ווייל משה הויבט זיי אויף און איז זיי מקרב צו זיין מדריגה[19] (און דעריבער, כשם ווי ער האָט געלערנט תורה מפי הגבורה, אַזוי איז ער אויך פועל אויף אידן אַז זיי זאָלן קענען לערנען מפי הגבורה).

אידן האָבן אָבער געטענה׳ט: דאָס וואָס זיי קענען לערנען תורה מפי הגבורה איז עס דאָך דערפאַר וואָס משה הויבט זיי אויף צו אַזאַ דרגא — און דעריבער איז זייער מבוקש: זיי ווילן „נעמען״ תורה מיט זייערע כלי השגה, מיט די אייגענע כחות*[19] אין דעם מעמד ומצב ווי זיי זיינען מצד עצמם. און אויף דעם האָט דער אויבערשטער געזאָגט „היטיבו כל אשר דברו״, ווייל אין דעם אופן וועט די תורה ביי זיי נתקבל און נקלט ווערן אין זייער פנימיות[20].

ד. דערמיט וועט ווערן פאַרשטאַנדיק דער דיוק הלשון „התשתם את כוחי כנקבה״, וואָס (ווייזט ניט נאָר אויף אַ הרגש פון צער — „נצטערתי עליכם״ — נאָר) איז בעיקר מדגיש דעם ענין פון חלישות („ורפיתם את ידי״). דלכאורה, ווי פאַסט דאָ חלישות כחו של משה?

---

16) שם, כה.

17) ראה פרש״י (ממכילתא) פרשתנו (שם, יט. שם, כג) „המלך בגבורה״. וראה פרש״י דברים (שם, ט. שם, יב. מספרי שם): לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב״ה.

18) להעיר ממחז״ל (ברכות ח, סע״א) לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן כר׳.

19) ראה בנוגע לדורו של משה — ע״ד הקבלה: ע״ח ש׳ הכללים פי״א. ש׳ הפסוקים ר״פ שמות. ועוד. וראה לקו״ת בהעלותך לא, ד.

*19) להעיר ממחז״ל רוצה אדם בקב שלו מט׳ קבין של חבירו (ב״מ לח, א).

20) להעיר ממחז״ל לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ (ע״ז יט, א).

די הסברה איז: כדי משה רבינו זאל לערנען תורה מיט אידן כפי רצונם — „ואת תדבר אלינו" — האט ער געמוזט זיך אראפלאזן פון זיין מדריגה*[20]. וואס אויב אז דעמאלט זאל מאיר זיין „משה" בגילוי מיטן גאנצן תוקף, וועלן אידן אויפגעהויבן צו אזא מדריגה (דרגת משה) אז זיי דארפן לערנען ניט „ממני", פון משה, נאר „מפי הגבורה".

דעריבער האט פריער געמוזט זיין תש כוחו של משה כנקבה — א חלישות וירידה אין מדריגת משה*[20] — און דורך דעם האט ער דערנאך געקענט זיין א ממוצע צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן איבערצוגעבן זיי דבר ה'.

ה. וועו עס איז געקומען דער זמן אז משה זאל אנהויבן לערנען תורה מיט אידן — נאך דעם ווי ער האט מקבל געווען תורה מפי הגבורה בהר סיני און נאך נתינת לוחות שניות ביום הכיפורים — האט ער גערעכנט, אז אלע ענינים פון תורה דארפן אידן הערן באופן ישר פון אים אליין[21].

וואס ווייאלד אז משה איז דער וואס האט געלערנט תורה „מפי הגבורה" עצמו, קען דאך קיינער אויסער אים ניט איבערגעבן דבר ה' מיט דעם גאנצן אור וכו'[22]; און נאכמער: ווי־

*20) ראה סה"מ תרכ"ח ע' סו. ובארוכה לקו"ש ח"ח שיחה ב' לפ' בהעלותך.

21) ראה ספרי ורש"י דברים (שם, יד) — בנוגע למינוי השרי אלפים כו' — „ממי נאה ללמוד תורה ממך או מתלמידך כו' ממך שנצטערת עלי' כו'". ולהעיר מ„סדר תורה" (עירובין נד, ב. פרש"י תשא לד, לב) שגם „ביד כל העם (הי' עכ"פ פעם) אחד" ממשה עצמו.

22) ראה עירובין שם: כיון דמשה מפי הגבורה גמר מסתייע מילתי'.

ולהעיר מפרש"י במדבר (ג, א) „נעשו אלו התולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי הגבורה". וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 11 ואילך, ש(גם)

באלד אז ער איז דער „אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'"[23], ובפרט אז ס'איז שכינה מדברת מתוך גרונו של משה*[23] — קומט אויס, אז ווען אידן הערן תורה מפי משה איז עס אזוי ווי זיי הערן דאס „מפי הגבורה"[24],

[וואס דאס איז דער דיוק הלשון אין דעם ענטפער פון משה אויף דער טענה פון יתרו (פארוואס ער אליין איז שופט דעם עם) — „כי יבא אלי העם לדרוש אלקים"[25], ווי רש"י טייטשט עס אפ „לשאול תלמוד מפי הגבורה", ד.ה. אז דאס וואס זיי לערנען פון משה'ן איז עס ווי „תלמוד מפי הגבורה"[26]].

זאת ועוד: ווייאלד אז משה הויבט אויף אידן און איז זיי מקרב צו זיין דרגא, וועלן זיי איבערנעמען די תורה פון אים ע"ד ווי ער האט עס מקבל געווען מפי הגבורה.

בלשון החסידות: משה'ס דרגא איז „ראי'"[27] — ער האט מקבל געווען תורה מפי הגבורה אין אן אופן פון ראי'[28]. איז נוסף דערצו, וואס מען קען ניט צו־

מטעם זה, הענין ד„כל המלמד כו' ילדו" הוא בעיקר גבי משה [שלכן כותב רש"י „נעשה אלו התולדות שלו", ולא רק (כמ"ש לפנ"ז) „כאילו ילדו"] — כי ענין הלידה (מציאות חדשה) שנעשה ע"י „מלמד בן חבירו תורה" הוא מצד „פי הגבורה" שבתורה, וזה הי' בעיקר גבי משה „שלמד מפי הגבורה". וראה לקו"ש חט"ו ע' 180.

23) ואתחנן ה, ה.

*23) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087 הערה 5. ועוד.

24) ראה רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ז בסופה.

25) פרשתנו שם, טו.

26) ראה גם מרכבת המשנה למכילתא שם. ולהעיר ממחז"ל (סנהדרין יט, סע"א. הובא באלשיך כאן) „לא לפנינו אתה עומד כו'".

27) ראה לקו"ת ואתחנן ב, ד ואילך.

28) להעיר ממחז"ל שבעת מ"ת היו כל ישראל רואים את (הקולות —) הנשמע (פרש"י פרשתנו כ, טו — ממכילתא שם).

גלייכן דעם איבערנעמען אַ זאַך פון איינעם וואָס האָט עס אליין געזען צו אַ זאַך וואָס מ'נעמט פון איינעם וואָס האָט עס בלויז געהערט (כמחז"ל*[28] אינה דומה ראי' לשמיעה) — האָט משה פועל געווען, דורך אויפהויבן אידן, אַז אויך זייער אופן הקבלה (פון משה'ן)[29] זאָל זיין אין אַ דרגא פון ראי'[30].

און מהאי טעמא, וואָס אידן נעמען די השפעת התורה פון משה אין אַן אופן פון ראי', קען (און דאַרף) נאָר משה אַליין לערנען תורה מיט אידן, ביז צו אַליין זיי משפט'ן אין אַלע זייערע ענינים, און — „ויכלת עמוד[31] וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום".

וא"ו. און דאָס איז דער אופֿפטו פון יתרו:

יתרו איז געקומען מארצו, ער איז געווען אַ גר וכו', האָט ער געזען אידן ווי זיי שטייען (ניט אין אַ מצב ווי משה הויבט זיי אויף צו זיין דרגא, נאָר ווי זיי שטייען) במצבם מצד עצמם; און דערפאַר האָט ער ג'טענה'ט אַז דער ענין פון משפט'ן אידן קען ניט זיין דורך משה אַליין:

בענין פון לימוד התורה — דאָס וואָס אידן קומען לערנען „את החוקים ואת התורות גו' את הדרך ילכו בה ואת המעשה גו'"[32] — איז שייך צו זאָגן, אַז דאָס גופא פועל'ט און דעמאָלט ווערן אידן אויפגעהויבן צו דרגת משה, און לערנען בדרגתו, און דערפאַר „והזהרתה (משה) אתהם את החוקים גו'"[32].

בשעת אַבער זיי קומען וועגן אַ משפט בנוגע זייערע עסקים, ביז צו אויס־גלייכן „דברי ריבותם"[33], זיינען זיי דאָך דאָן ניט אין „עולמו" של משה, ובמילא קענען זיי בשעת מעשה ניט אויפ־געהויבן ווערן צו מקבל זיין און לערנען[34] דעם משפט התורה באופנו של משה[35].

דער מצב איז אַבער, אַז וועז די בעלי דינים שטייען פאַר משה רבינו, האָט דאָס גופא זיי אויפגעהויבן פון זייער התלבשות אין זייערע געשעפטן

[ווי עס פאַרשטייט אפילו אַ בן חמש למקרא, אַז וועז ער איז אין דעם זעלבן חדר ווי זיין מלמד, איז ער אַנדערש ווי וועז ער איז פאַר זיך און איז פאַרנומען מיט זיינע זאכן]

ביז צו קענען פון אים נעמען און לערנען[34] דעם משפט התורה אין אַן אופן פון משה'ס דרגא.

פונדעסטוועגן האָט דער אויבער־שטער מסכים געווען צו עצת יתרו, ווייל מען דאַרף באַוואַרענען (אויך) דעם

---

*28) ראה מכילתא פרשתנו יט, ט.

29) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ח: נבואת משה רבנו כו' שראית בעיניך כו'.

30) ראה לקו"ת שם (ג, ד) דבחי' ראי' דמשה היא מצד זה שדרגתו יסוד אבא — ודור המדבר שייכים ליסו"א (ראה מקומות שנסמנו בהערה 19).

31) ע"ד זה שילמד משיח תורה את כל העם כולו אף שיהיו „ריבוא רבבות אנשים וכו'" כי יהי' לימוד באופן של ראי' (לקו"ת צו יז, א־ב (וראה שם: ועד"ז ביקש משה כו'. וראה לקו"ת ואתחנן שם, ג). ד"ה וידבר אלקים (הב') תרצ"ט בתחלתו וסופו).

32) פרשתנו שם, כ. וראה לעיל הערה 21.

33) רש"י שם, יט.

34) כלשון חז"ל (כנ"ל הערה 21) „ממי נאה ללמוד תורה". ולהעיר מברכות (ו, א. הובא בש"ך עה"ת פרשתנו כאן) „דדינא נמי היינו תורה" (ו„אתיא שכינה").

35) וגם מצד דרגת התורה — מכיון שענין המשפט הוא כמו שהתורה „יורדת" לדון בעניני העולם (ולא כמו"ש מצד עצמה, למעלה מן העולם), היא למטה מבחי' משה (וענין הראי').

מצב פון אידן ווי זיי וועלן זיין נאָך דעם ווי זיי וועלן אַרײַנגיין אין ארץ ישראל[36], ווען „הנך שוכב גו׳ וקם העם הזה גו׳״[37] — אַז כאָטש זיי וועלן ניט לערנען תורה מפי משה און דערהויבן וועלן דורך אים, זאָל תורה (וואָס זיי איז שטענדיג דבר ה׳) אויך דעמאָלט אַנקומען צו זיי דורך די ראשי אלפי ישראל פון דעם דור.

און דאָס איז אויך דער טעם פאַר־וואָס משה האָט ניט געהאָלטן אַז ער אַליין דאַרף דאָס טאָן, ווייל [נוסף לזה, אַז דער ענין — אַז אַ רועה ישראל זאָל משנה זיין סדר הנהגתו צו באַוואַרענען דעם מצב פון לאחר הסתלקותו — איז אַ דבר חידוש; איז דאָך דאָן ניט געווען קיין קס״ד אויף אַנאַנדער מצב, ווייל — לולא החטא שלאחר זה] משה האָט גע־דאַרפט אַריינפירן אידן אין ארץ ישראל און עס וואָלט געווען די גאולה שלימה שאין אחרי גלות[38], וואָס דאָמאָלס לערנען אידן אין אַ דרגא פון ראי׳[39].

ז. אָט דער ענין גופא דאַרף אַבער באַוואַרנט ווערן דורך משה רבינו. וואָרום אַלע ענינים פון תורה — אפילו די ענינים וועלכע זיינען נוגע צו די שפּעטערדיקע דורות — מוזן דורכגיין דורך משה׳ן; וכמחז״ל[40] „כל מה שתל־מיד ותיק עתיד לחדש בתורה הכל ניתן למשה מסיני״ — דאָס הייסט: אפילו דאָס וואָס אַ תלמיד ותיק אין אַ שפּעטערדיקן דור איז מחדש — דאָס איז אַ חידוש פון דעם תלמיד ותיק, איז אויך דאָס „ניתן למשה מסיני״.

וואָרום וויבאַלד אַז דער חידוש פון תלמיד ותיק האָט ער אויסגעהאָרעוועט מיט זיין שכל — דעריבער קען דער חידוש ניט זיין קיין חלק פון תורת משה נאָר סיידן ער גייט דורך משה, וואָס דעמאָלט איז עס דבר ה׳ ממש[41].

און דאָס איז וואָס יתרו האָט געזאָגט צו משה רבינו „ואתה תחזה — ברוה״ק שעליך״[42]: משה דאַרף אויסקלייבן און איינשטעלן, מיט זיין רוה״ק[43], די שרי אלפים וגו׳ וואָס וועלן שופט זיין דעם עם, און דורך דעם ווערט באַוואַרנט לכל הדורות, אַז דאָס וואָס חכמי ישראל (סמוכין איש מפי איש עד משה רבנו) זיינען שופט אידן לויטן פסק דין וואָס זיי זיינען מסיק מיט זייער שכל — איז דאָס דער משפט פון תורת אמת (תורת משה).

ח. דערמיט ווערט מען אויך פאַר־שטיין דעם דיוק — „ואתה תחזה״ (ניט „ואתה תראה״):

---

36) שאז מתחיל הסדר דארץ נושבת — „שש שנים תזרע שדך וגו׳״ (ר״פ בהר).

37) וילך לא, טז.

38) ראה שעה״ת לאדהאמ״צ ח״ב (חינוך) בתחלתו. אוה״ת ואתחנן ע׳ סה. ע׳ צג. וש״נ.

39) ראה לקו״ת ואתחנן שם (ובארוכה אוה״ת שם מאמרי ד״ה ואתחנן), דזה שמשה רצה להכניס בנ״י לארץ הוא, כי אז הי׳ בהם ענין הרא״ [ומכיון שלא פעל זה, אמר (לדור שנכנסו לארץ) „ועתה ישראל שמע גו׳״, בחי׳ שמיעה. וי״ל שמטעם זה אמר אז משנה תורה שהיא התלבשות התורה בבחי׳ השגת משה כו׳, כדלקמן הערה 41].

40) נסמן בלקו״ש ח״ד ע׳ 1088 הערה 11.

41) ראה גם בארוכה לקו״ש (ח״ד ע׳ 1087 ואילך. חי״ט ע׳ 12 ואילך) — בנוגע למשנה תורה, שעי״ז שהתורה נתלבשה ברוה״ק דמשה (דמשה מפי עצמו אמרה — מגילה לא, ב), זה „פתח״ שגם לימוד התורה של תלמיד ותיק (מצד השגתו הוא) עד סוף כל הדורות הוא דבר ה׳ ממש. ולהעיר גם ממשנ״ת (לקו״ש ח״ד ע׳ 1093 ואילך) בענין „קול גדול ולא יסף״.

42) פרש״י עה״פ. וראה ב׳ הדיעות במכילתא שם „בנבואה . . באספקלריא כו׳״.

43) להעיר, דגם בנוגע למשנה תורה (שאמרה משה מפי עצמו) ה״ז „ברוה״ק״ (תוד״ה משה מעצמו מגילה שם).

אויב משה זאל קוקן מיט זיין רוה"ק באופן של ראי' — דרגת משה במילואה ובתקפה — דאַרף מען דערצו (צו שרי אלפים וגו') ניט אַנקומען. אלע ענינים גייען דורך משה באופן גלוי און ער אליין איז שופט אלעמען, דעם גאַנצן עם אין אַלע זייערע ענינים (סיי "דבר הגדול" און סיי "דבר הקטן");

דוקא דורך דעם וואַס ביי משה'ן איז דאָ א ירידה ממדריגתו (ע"ד ווי "התשתם את כוחי", כנ"ל סעיף ד) — אַז אַנשטאַט ראי' איז ביי אים (נאַר "תחזה", וואַס איז בלויז) דער תרגום פון ראי'[44], דאַס הייסט: ווי דער ענין פון ראי' (דרגת משה) ווערט "אַפגעטייטשט" (און נמשך) אין תרגום־לשון (אין לשון ארמי, פון וועלט[45]), ובלשון החסידות[46]: "אחורי־ריים של בחי' ראי'"[47] — זעט ער אידן ווי זיי זיינען מצד עצמם, ובמילא דאַרף זיין דער ענין פון אויסקלייבן שרי אלפים וגו'[48].

און דערפאַר ווערט די פרשה אַנגעהויבן על שם יתרו — "על שם שיתר פרשה אחת בתורה": ווייל מצד דרגת משה איז אַן אַנדער סדר[49]; און נאַכמער — אין תורה מצד עצמה, גילוי חכמתו ית' (וואַס ווערט נתגלה דורך משה) איז אַן אַנדער סדר: יתרו האָט אַבער אויפגעטאָן א יתרון אין תורה, אַז אויך דער סדר פון "ואתה תחזה" — ווערט א סדר הנהגה ע"פ תורה[50].

ט. עפ"ז קומט לכאורה אויס, אַז דער סדר פון "ואתה תחזה" איז בלויז אַן ענין פון ירידה, ח"ו — כדי צו באַוואַרענען אידן וואַס דאַרפן אַנקומען צו א ממוצע צווישן זיי און משה'ן (כשם ווי אידן האָבן געדאַרפט אַנקומען צו משה'ן אלס א ממוצע צווישן זיי מיט "פי הגבורה"):

בפנימיות הענינים אַבער איז — אדרבה: דוקא דורך דעם וואַס מ'באַוואַרנט און מ'הויבט אויף א איד וואַס געפינט זיך למטה מטה ביותר, "נעמט" מען דעם גבוה גבוה ביותר[51]

[ע"ד ווי דער רבי איז מאריך אין די מאמרי ההילולא שלו[52], אַז דוקא צוליב

---

44) תו"א משפטים עח, ג. לקו"ת ואתחנן ז, רע"א. שער האמונה פכ"ה. ועוד. וראה זח"א (ס"ת) פח, סע"ב.

45) ראה תו"א שם בריש העמוד. שם עז, ד ואילך.

46) לקו"ת (ועד"ז תו"א ושער האמונה) שם.

47) וצ"ע בזית רענן ליל"ש פרשתנו (רמז ער) שמפרש דהמ"ד שס"ל דואתה תחזה היינו באספקלריא — "פי' בנבואה באספקלריא המאירה". וכבר הקשה עליו במרכבת המשנה למכילתא שם. ועוד.

48) עפ"ז יש לבאר ג"כ הא שבפ' דברים (א, ט ואילך) תלה משה הענין דמינוי שופטים בעצמו ולא ביתרו (ראה אברבנאל פרשתנו כאן. ועוד) — כי מכיון שמשנה תורה אמרה משה מפי עצמו, היינו כפי שהתורה נתלבשה ברוה"ק שבמשה (ולא כמו"ש בגלוי "מפי הגבורה") — לכן, גם מצד בחי' משה ורוש שי"ל שופטים.

49) ובפרט ע"פ הכלל (ראה ע"ח שער ד' פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לסי' זך) דקדושה לא זזה ממקומה — הרי ישנה (גם עתה) בחי' משה שמצדה צ"ל "ראי'" (ולא — "תחזה").

50) ומכיון שהוא חלק בתורה מובן שניתן למשה מסיני, וכנ"ל (הערה 10) מספרי "אף בידי משה היו מסיני". וע"פ משנ"ת בלקו"ש חי"ט ע' 387 הערה 54, דזה שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (היינו שהוא חידוש) כבר ניתן למשה מסיני, היינו לפי שבמ"ת "ניתנה" התורה כמו"ש מושרשת ב"העלם העצמי דא"ס" (שלמעלה מהתורה כמו שבאה בבחי' המשכה וגילוי) — יש לומר, דמ"ש בספרי ש"נתעלם מעיני משה", הפירוש בזה הוא, שענין זה ניתן למשה באופן של העלם (שלמעלה מהתורה כמו שבאה בבחי' גילוי אצל משה). — מעין הביאור (והתירוץ) שלמשה ניתן הכלל שממנו ועל פיו חידש התלמיד ותיק הפרט — חידושו. וראה לקו"ש שם ע' 252 ואילך.

51) שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך. פל"ג ואילך. ובכ"מ.

52) באתי לגני השי"ת פרק יא. פרק ב.

דער עבודה דא למטה, וואו מען דאַרף אַנקומען צו אַ מלחמה עצומה מיטן גוף ונפש הבהמית, איז מען מבזבז די אוצרות הכי יקרים (וואָס ביז דער מלחמה באַווייזט מען זיי אפילו ניט), און דער עיקר מכוון פון דעם בזבוז האוצרות איז אַז זיי זאָלן אַנקומען (ניט נאָר צו די פקידי החיל, נאָר) צו די אנשי החיל, וואָס פירן דורך די מלחמה בפועל];

און דורך דעם פירט זיך אויס די כוונה עליונה פון „נתאווה הקב״ה להיות לו דירה בתחתונים״[53], אין דעם עולם הזה התחתון, שאין תחתון למטה ממנו[53], וואָס דאָס וועט זיין בשלימות ובגלוי בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ט״ו בשבט תשל״ה)

---

53) תניא פל״ו. וראה לקו״ש ח״ו ע׳ 197 ואילך.